

รายงานการเข้าร่วมโครงการเอพีโอ
24-CP-45-GE-WSP-A
Workshop on High-Nutrient Rainfed Crops
ระหว่างวันที่ 18-20 กันยายน 2567
ณ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

จัดทำโดย

นายอริญชย์ นิลประพันธ์
นักวิเทศสัมพันธ์ปฏิบัติการ

สำนักวิชาการและแผนงาน
สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
วันที่ 24 กันยายน 2567

รายงานการเข้าร่วมโครงการเอพีโอ
24-CP-45-GE-WSP-A: Workshop on High-Nutrient Rainfed Crops
ระหว่างวันที่ 18-20 กันยายน 2567
ณ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

ส่วนที่ 1 เนื้อหา/องค์ความรู้จากการเข้าร่วมโครงการ

1.1 ที่มาหรือวัตถุประสงค์โครงการโดยย่อ

ที่ผ่านมาภาคการเกษตรต้องเผชิญกับอุปสรรคและความท้าทายต่าง ๆ มากมาย ในการผลิตอาหารที่มีโภชนาการอย่างพอเพียงให้ตอบสนองต่อความต้องการที่สูงขึ้นจากจำนวนประชากรโลกที่เพิ่มสูงขึ้นตามข้อมูลจากองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (UN FAO) ทั่วโลกกำลังเร่งหาแนวทางเพิ่มผลผลิตอาหารให้มากขึ้นและดีต่อสุขภาพมากยิ่งขึ้น โดยหลายประเทศได้มีการกำหนดนโยบายรับมือปัญหาสภาพอากาศเปลี่ยนแปลงในภาคการเกษตร เพราะภาคการเกษตรเป็นภาคหนึ่งที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกออกสู่ชั้นบรรยากาศ ซึ่งการปรับเปลี่ยนกิจกรรมทางการเกษตรจะสามารถช่วยลดผลกระทบของสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปได้ และจากทรัพยากรด้านที่ดินและน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัด ประกอบกับผลกระทบที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทำให้การยกระดับผลผลิตโภชนาการสูงที่อาศัยน้ำฝนในการเพาะปลูกมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ผลผลิตเหล่านี้สามารถช่วยแก้ไขปัญหาลดความมั่นคงทางอาหารและการขาดสารอาหาร ในขณะเดียวกันก็ช่วยส่งเสริมเรื่องสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนผ่านการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ในการสำรวจเทคโนโลยีและแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดในการเพิ่มปริมาณพืชผลโภชนาการสูงที่ใช้น้ำฝนในการเพาะปลูก และกลยุทธ์ในการผลักดันให้ผลผลิตดังกล่าวเป็นผลผลิตหลักในระบบอาหาร

1.2 Overview of the importance of nutrient-rich rainfed crops: ความสำคัญของพืชผลโภชนาการสูงที่ใช้น้ำฝนในการเพาะปลูก (โดย: Dr. Tri Wahyu Cahyono, Planning Bureau, Ministry of Agriculture Indonesia)

จากสภาวะสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ทำให้อุณหภูมิโลกสูงขึ้นเฉลี่ยปีละ 0.03 องศาเซลเซียส เกิดการเปลี่ยนแปลงกับรูปแบบการตกของฝน อุณหภูมิ และการเพาะปลูกผลผลิต ส่งผลกระทบต่อผลผลิตข้าว ข้าวโพด ถั่วเหลือง มันสำปะหลัง และกาแฟ แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลเชิงบวกให้กับอ้อยและปาล์มน้ำมันแทน และด้วยอุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้นก็ทำให้แมลงศัตรูพืชบางชนิดมีจำนวนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ อุณหภูมิที่สูงขึ้นทุก 1 องศา มีผลทำให้น้ำหนักของปศุสัตว์ เช่น วัว ลดลง 2 – 10 กิโลกรัม สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ อุณหภูมิโลกเพิ่มสูงขึ้น อาจมีที่มาจากภาคการเกษตร เพราะการทำกิจกรรมทางการเกษตรมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกออกมาเป็นจำนวนมาก ดังนั้น การปลูกพืชผลที่สามารถรับมือกับสภาพอากาศเปลี่ยนแปลงได้ และมีคุณค่าทางโภชนาการที่สูงจะช่วยแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงทางด้านอาหาร ฯลฯ ที่เกิดจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปได้

1.3 Opportunities and Challenges in Growing Rainfed Crops: โอกาสและอุปสรรคในการเพาะปลูกพืชผลที่ใช้น้ำฝนในการเพาะปลูก (โดย Dr. Isara Chaopisit)

เกษตรน้ำฝน หมายถึง การทำการเกษตร หรือ เพาะปลูกผลผลิต โดยอาศัยน้ำฝนเพียงอย่างเดียว ไม่มีระบบชลประทาน ซึ่งจะต้องมีปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,150 มิลลิเมตรขึ้นไป การใช้ประโยชน์ที่ดินและน้ำอย่างไม่ยั่งยืน เป็นปัจจัยผลักดันความเสื่อมโทรมในที่ดินเพาะปลูกที่ใช้น้ำฝน และลดปริมาณผลผลิตที่ได้ในบางพื้นที่ คิดเป็นพื้นที่โดยประมาณ 6 ล้านตารางกิโลเมตร การทำการเกษตรน้ำฝน มีความไม่แน่นอนในด้านของช่วงเวลาและปริมาณน้ำฝนรายปี ส่งผลกระทบให้เกิดการแปรสภาพเป็นทะเลทรายในหลายประเทศที่กำลังพัฒนา

ทั้งนี้ หากต้องการหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น เราจะต้องคำนึงถึงคุณลักษณะของการเพาะปลูกผลผลิตที่ใช้น้ำฝนในการเพาะปลูกก่อนเป็นสำคัญ ได้แก่

1) ความไม่แน่นอนของปริมาณน้ำฝนต่อปี การเพาะปลูกพืชโดยต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลักมักประสบปัญหาความไม่แน่นอนของสภาพอากาศ เช่น ฝนทิ้งช่วงนาน และฝนตกไม่ตรงตามฤดู รวมถึงพายุฝนฟ้าคะนอง

2) ภัยพิบัติจากสภาพอากาศแปรปรวน พื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่ต้องเผชิญกับอุทกภัย น้ำท่วมขังหรือน้ำแล้ง ส่งผลให้ไม่สามารถทำการเพาะปลูกผลผลิตได้

3) การเกษตรแบบครอบคลุม รูปแบบการทำการเกษตรในพื้นที่ส่วนใหญ่จะยังคงอยู่ในรูปแบบของการทำเกษตรแบบครอบคลุมเนื่องจากขาดระบบชลประทาน/เครื่องจักรทางการเกษตร

4) มีพื้นที่เพาะปลูกขนาดใหญ่ โดยแม้ว่าจะจะเป็นพื้นที่ขนาดเล็กหรือใหญ่ก็ไม่แตกต่างกัน แต่พื้นที่ขนาดใหญ่จะง่ายต่อการระบุว่าเป็นพื้นที่เพาะปลูกผลผลิตที่ใช้น้ำฝนในการเพาะปลูกมากกว่า

5) มีการเพาะปลูกผลผลิตชนิดเดียว ในกรณีของพื้นที่เพาะปลูกผลผลิตที่ใช้น้ำฝนเป็นหลัก จำเป็นที่จะต้องเพาะปลูกพืชผลที่ทนแล้งได้เท่านั้น เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ฝ้าย ข้าว ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกพืชในลักษณะใกล้เคียงกัน ส่งผลให้การเติบโตช้าและผลผลิตน้อย

6) ผลผลิตลดลง โดยผลผลิตในพื้นที่การเกษตรน้ำฝน มีปริมาณน้อยเนื่องจากเกษตรกรมีความยากจนมาก ด้วยเหตุนี้ การเลือกเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เช่น เพาะปลูกพืชที่ให้ผลผลิตมาก

7) เกษตรกรยากจนและศัตรูตัวอ่อนแอ เกษตรกรได้ผลตอบแทนอย่างไม่เหมาะสมทำให้เศรษฐกิจครัวเรือนยากจน และด้วยสภาวะขาดแคลนฟางเลี้ยงสัตว์ทำให้ปศุสัตว์มีสุขภาพที่ไม่ดี

8) ตลาดตกต่ำ เนื่องจากเกษตรกรเพาะปลูกพืชผลเดียวกันทำให้สินค้าล้นตลาด ราคาผลผลิตจึงตกต่ำลง เกษตรกรรายได้ถดถอย

9) การขาดสารอาหารและโรคที่ตามมา การขาดอาหารที่มีโภชนาการและสภาวะการขาดแคลนอาหารส่งผลให้เกิดการขาดวิตามินและแร่ธาตุ เป็นสาเหตุให้เกิดโรคร้ายต่าง ๆ ในมนุษย์

โอกาสของการเพาะปลูกพืชเกษตรน้ำฝน

1) ต่อสู้กับภาวะแวดล้อมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น น้ำท่วม น้ำแล้ง การขาดทรัพยากรน้ำและแรงงาน สภาพอากาศเปลี่ยนแปลง สังคมสูงอายุ ฯลฯ เพื่อมุ่งเน้นเสริมสร้างความร่วมมือระดับโลกในการพัฒนาการเพิ่มผลผลิตและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ลดความยากจน และสนับสนุนสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

2) เสริมสร้างนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ พัฒนาการเชื่อมโยงและความเข้ากันได้ของการดำเนินงานในพื้นที่เกษตรน้ำฝน

3) สนับสนุนภาครัฐเพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน รวมถึงการพัฒนาธรรมาภิบาล โครงสร้างพื้นฐานและการศึกษา การฟื้นฟูผืนดิน และนโยบายการลงทุนที่เหมาะสม

4) ยกระดับแนวคิดห่วงโซ่มูลค่าโลก สร้างความร่วมมือระหว่างภาคเอกชน เพื่อกระตุ้นการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน

5) ลดแรงกดดันจากฐานทรัพยากร โดยส่งเสริมความหลากหลายของแหล่งรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีในพื้นที่เกษตรน้ำฝน ขณะเดียวกันก็เคารพองค์ความรู้พื้นบ้าน นวัตกรรม และแนวทางการปฏิบัติ

6) ผลักดันการใช้น้ำทำการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ

7) ลดต้นทุนในการลงทุนพื้นที่เกษตรน้ำฝน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเทคโนโลยีสภาพอากาศ

8) สนับสนุนการลงทุนทั้งภาครัฐและเอกชน ในพื้นที่เกษตรน้ำฝนเพื่อส่งเสริมการทำเกษตรอย่างยั่งยืน และเน้นการตลาดคาร์บอนและพลังงานสะอาด

9) ช่วยปกป้องคุ้มครองภาคสังคม ผ่านการใช้ประโยชน์การจำลองสถานการณ์เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับพิจารณาว่าใครได้ใครเสีย รวมถึงกำหนดขอบเขตเพศและอายุของข้อเสนอการลงทุนต่าง ๆ

1.4 Technologies and Best Practices for Improving the Productivity of Rainfed Crops: แนวปฏิบัติและเทคโนโลยีที่ดีที่สุดสำหรับการพัฒนาศักยภาพการผลิตพืชเกษตรน้ำฝน (โดย Dr. Mangi Lal Jat)

การเกษตรน้ำฝนยังคงมีบทบาทสำคัญในด้านการผลิตอาหาร โภชนาการ และความเป็นอยู่ที่ดีของประชากรหลายล้านคน แต่ด้วยสภาพอากาศในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไป ทำให้การเกษตรน้ำฝนมีความซับซ้อนและท้าทายมากยิ่งขึ้น ซึ่งการบริหารจัดการภูมิทัศน์ที่ดีจะเป็นสิ่งที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของระบบเกษตรน้ำฝน

1.5 Case Study in Thailand: กรณีศึกษาในประเทศไทย (โดย Dr. Isara Chaopisit)

ประเทศไทยมีพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำการเกษตรคิดเป็นกว่าร้อยละ 60 ของพื้นที่ประเทศไทยทั้งหมด โดยแบ่งตามภูมิศาสตร์ออกเป็น 4 ภาค ได้แก่ เหนือ กลาง อีสาน และใต้ โดยประเทศไทยมีการทำการเกษตรที่หลากหลายและมีการส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศอย่างกว้างขวางทั้งยังประสบความสำเร็จอย่างมาก อย่างไรก็ตาม เกษตรกรส่วนใหญ่ในประเทศไทยยังคงมีฐานะยากจน ผลผลิตทางการเกษตรหลักที่สำคัญของประเทศไทยมีทั้งหมด 15 ชนิดด้วยกัน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้กำหนด) คือ ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพด ยางพารา น้ำมันปาล์ม ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ดอกทานตะวัน สับปะรดทุเรียน กาแฟ หัวหอม และกระเทียม

1.5.1 ข้อจำกัดทางการเกษตรของประเทศไทย ในปัจจุบันประเทศไทย ได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยมีประชากรกว่าร้อยละ 20 ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป รวมถึงมีปัญหาด้านการขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตร เนื่องจากอัตราการเกิดที่ต่ำลง นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีข้อจำกัดอื่น ๆ ได้แก่

- 1) ต้นทุนการทำการเกษตรเพิ่มสูงขึ้น
- 2) ภาครัฐลงทุนวิจัยและพัฒนา และคุณภาพของบริการในภาคการเกษตรลดลง
- 3) เกษตรกรต้องฟื้นตัวหลังช่วงโควิด 19 ระบาด
- 4) การเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์การเมือง
- 5) การเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ / ฝุ่น PM 2.5
- 6) เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว

1.5.2 กรณีศึกษาในภาคอีสานของประเทศไทย (ข้อจำกัดและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น)

ข้อจำกัดด้านการเกษตร (ภาคอีสาน)

- 1) มีความเสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วมและน้ำแล้ง
- 2) โครงสร้างพื้นฐานไม่ได้รับการพัฒนา เช่น รถไฟความเร็วสูง ถนนเพื่อการขนส่งสินค้า และโครงสร้างพื้นฐานสำหรับรับมือสภาพอากาศ
- 3) การติดตั้ง-ถ่ายโอน เทคโนโลยี ทำได้ยาก
- 4) คราวเรือนเกษตรยากจนส่วนใหญ่ขาดแรงงาน เนื่องจากสมาชิกอายุน้อยย้ายไปทำงานในกรุงเทพฯ

การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (ภาคอีสาน)

- 1) ปรับเปลี่ยนจากการปลูกข้าวมาเป็นผลผลิตมูลค่าสูง เช่น ยางพารา หรือ น้ำมันปาล์ม
- 2) เกษตรกรบางส่วนหันมาปลูกพืชผักรอบตัวบ้านและปล่อยเช่าที่ดินให้ผู้อื่นแทน เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนแรงงาน

- 3) สำหรับพื้นที่ลุ่มต่ำ เกษตรกรบางส่วนหยุดปลูกข้าวและหันมาปลูกอ้อยแทน
- 4) จำนวนบ่อน้ำเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นจาก 65,000 บาด เป็น 450,000 แห่ง เพื่อเป็นแหล่งน้ำสำหรับช่วงหน้าแล้ง
- 5) พื้นที่เพาะปลูกสำหรับผลผลิตแต่ละชนิดเพิ่มขึ้น 3 เท่า โดยสามารถใช้งานเครื่องจักรขนาดใหญ่ได้
- 6) เกษตรกรในพื้นที่ยังคงมีการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น การใช้รถไถ การเก็บของป่า การปลูกพืชผักสวนครัวสำหรับบริโภคภายในครัวเรือน การใช้ทำนบกั้นน้ำเพื่อการชลประทาน และการใช้ถ่านและเชื้อเพลิงอื่น ๆ ในการประกอบอาหาร
- 7) ภาคอีสานมีการใช้เครื่องจักรในการทำนาเพิ่มมากขึ้น

1.6 Strategies to Mainstream Nutrient-Rich Rainfed Crops into Food System: ยุทธศาสตร์การผลักดันพืชเกษตรน้ำฝนให้เป็นผลผลิตกระแสหลักเข้าสู่ระบบอาหาร (โดย Dr. Tri Wahyu Cahyono)

1.6.1 Food System Transformation: การเปลี่ยนโฉมระบบอาหาร

การเปลี่ยนโฉมระบบอาหารมีความจำเป็นอย่างมากต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ทั้ง 17 ข้อ โดยเน้นไปที่การพัฒนาใน 5 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านสภาพอากาศเปลี่ยนแปลง (Climate Change)
- 2) ด้านความมั่นคงทางอาหาร (Food Security)
- 3) ด้านเศรษฐกิจและสังคม (Socio-Economics)
- 4) ด้านการเคลื่อนย้ายของแรงงาน (Migration)
- 5) ด้านนวัตกรรม (Innovation)

1.6.2 Policy and Institutional Support: การสนับสนุนทางด้านนโยบายและสถาบันต่าง ๆ

กรอบการพัฒนาที่เข้มแข็งและคาร์บอนต่ำในภาคการเกษตร เป็นส่วนสำคัญในการเปลี่ยนโฉมระบบอาหาร โดยต้องคำนึงถึงบทบาทของการเกษตรต่อสภาพอากาศ ทั้งในเรื่องของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากภาคการเกษตร การปรับตัวรับมือกับสภาพอากาศ และการลดผลกระทบจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยเปลี่ยนมาทำการเกษตรคาร์บอนต่ำแทน

1.6.3 Adaptive Technologies for Climate Change and Low Carbon: เทคโนโลยีปรับตัวกับสภาพอากาศเปลี่ยนแปลงและคาร์บอนต่ำ

พัฒนาระบบข้อมูลความเสี่ยงในการลดศักยภาพการผลิตจากศัตรูพืชและผลกระทบจากสภาพอากาศเปลี่ยนแปลง รวมถึงแนะนำรูปแบบการเพาะปลูกที่เหมาะสม ผ่านระบบดาวเทียมสังเกตการณ์ใช้เทคนิคการปลูกข้าวเปียกสลับแห้ง ซึ่งเป็นการทำนาโดยควบคุมระดับน้ำในแปลงนาให้มีช่วงน้ำขัง สลับกับช่วงน้ำแห้ง สลับกันไป ในช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพและเพียงพอต่อความต้องการของข้าว ใช้น้อยอย่างสมดุลและการเลือกสายพันธุ์ผลผลิตสูง พัฒนาอาหารสัตว์คุณภาพสูง อนุรักษ์ดินและน้ำ ใช้น้ำอย่างเหมาะสม และพัฒนาประกันภัยสภาพอากาศ

1.7 Policies in Member Economies Promoting Mitigation and Adaptation to Climate Change: An Example from India: นโยบายของสมาชิกเขตเศรษฐกิจในการส่งเสริมการป้องกันและปรับตัวรับมือสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง ตัวอย่างจากประเทศอินเดีย (โดย Dr. Shalander Kumar)

นโยบายหลักของประเทศอินเดียให้ความสำคัญกับการสร้างฟาร์มและระบบอาหารที่เข้มแข็ง โดยมุ่งเน้นผลิตภัณฑ์ประเด็น ดังต่อไปนี้

- 1) การทำการเกษตรแบบอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม
- 2) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนในระดับภูมิภาค
- 3) การใช้พลังงานหมุนเวียน-แสงอาทิตย์สำหรับการเกษตรและขายคืนระบบพลังงาน
- 4) การใช้ปุ๋ยชีวภาพในการทำการเกษตร
- 5) การให้บริการข้อมูลสภาพอากาศ
- 6) การกระตุ้นให้เกิดการรวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์การเกษตร
- 7) การประกันภัยผลผลิตต้นทุนต่ำ
- 8) การริเริ่มการทำนุเกษตร
- 9) การจัดโครงการสนับสนุนทางเพศ
- 10) การทำตลาดคาร์บอนเครดิตและเครดิตสีเขียว-ตลาดสมัครใจ
- 11) การส่งเสริมการปลูกผลผลิตที่ทนทานต่อสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง

แนวทางการดำเนินงานของประเทศอินเดียในอนาคต

จะมุ่งเน้นไปที่การประเมินความเสี่ยงทางด้านสภาพอากาศในระดับที่สูงขึ้น (ระดับแขวง) ทั่วทุกจังหวัดของประเทศอินเดีย สร้างความเข้าใจผลกระทบของสภาพอากาศเปลี่ยนแปลง/ตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในทุกมิติของความมั่นคงทางด้านอาหารและโภชนาการ เสริมสร้างศักยภาพ ผลลัพธ์เชิงประจักษ์ และนวัตกรรมต่าง ๆ ที่สามารถช่วยสนับสนุนผู้มีส่วนได้เสียทั้งหลายในการตัดสินใจสำหรับการบรรลุเป้าหมาย การปรับตัวและผสมผสานการวางแผนและการลงทุน นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดนโยบายข้ามภาคส่วน เช่น ภาคการเกษตร น้ำ พลังงาน และอาหาร เพิ่มการเข้าถึงเงินทุนทางการเกษตร

1.8 การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม Group Works (Group 1)

แบ่งกลุ่มเพื่อระดมสมองในประเด็นคำถาม 3 ข้อ และนำเสนอคำตอบต่อที่ประชุม โดยมีคำถามทั้งหมด 3 ข้อ (สมาชิก: Dr. Md. Saiful Islam – Bangladesh / Ms. Radha Devi Sharma – Nepal / Mr. Leo Tabuzo Sta. Ines – Philippines / Ms. Navindra Hansinee Kariyawasam – Sri Lanka / Mr. Arin Nilprapunt – Thailand)

1) อะไรคือปัญหา/อุปสรรค ต่อการส่งเสริมการเกษตรน้ำฝนผลผลิตโภชนาการสูงในประเทศของท่าน

ตอบ ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ในหลาย ๆ ประเทศที่เหมือนกัน คือ 1) ปัญหาด้านทรัพยากรน้ำ เนื่องจากการเกษตรในลักษณะนี้ต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ทำให้เสี่ยงต่อภัยพิบัติจากน้ำแล้งและน้ำท่วม 2) การเสื่อมสภาพของดิน การเพาะปลูกอย่างต่อเนื่องทำให้ดินสูญเสียสารอาหารที่จำเป็น ส่งผลให้ได้ผลผลิตลดลง 3) แรงกดดันจากโรคและศัตรูพืช จากสภาพอากาศที่ไม่แน่นอนทำให้เกิดโรคและแมลงศัตรูพืชอย่างคาดเดาไม่ได้ สร้างความยุ่งยากให้กับเกษตรกร 4) สภาพอากาศเปลี่ยนแปลง รูปแบบฝนที่ตกเปลี่ยนแปลงไป และสภาพอากาศสุดขั้ว เป็นอุปสรรคต่อการทำการเกษตรแบบดั้งเดิมและการวางแผนการเพาะปลูก 5) การเข้าถึงตลาด เกษตรกรอาจพินาศกับการเข้าถึงตลาดและการค้าขายอย่างยุติธรรม 6) การใช้เทคโนโลยีที่มีอย่างจำกัด การขาดการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ดี ก็อาจเป็นอีกหนึ่งอุปสรรคต่อการทำการเกษตรน้ำฝน

2) ท่านได้เรียนรู้ทางแก้ไขปัญหา/อุปสรรค ผ่านการเรียนรู้ในครั้งนี้อย่างไร

ตอบ แนวทางการแก้ไขที่จำเป็นต่อการส่งเสริมการเกษตรน้ำฝน ได้แก่ 1) สร้างแรงจูงใจในการทำการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยการให้เงินสนับสนุนต้นทุนการผลิตที่ยั่งยืน เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรหันมาใช้งานปุ๋ยชีวภาพ และแนวทางการทำเกษตรอย่างยั่งยืน (การปลูกพืชคลุมดิน การถนอมดิน ฯลฯ) และสนับสนุนเงินทุนในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานสำหรับเก็บกักน้ำฝน 2) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา ให้เงินทุนวิจัยด้านการเกษตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาผลผลิตที่มีความทนทานต่อสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง (น้ำท่วม/น้ำแล้ง) รวมถึงประสานความร่วมมือกับวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อทำโครงการนำร่องเกษตรน้ำฝน 3) บริการสนับสนุน เช่น ให้ข้อมูลแนวปฏิบัติที่ดี การจัดการศัตรูพืช และการเข้าถึงตลาด รวมถึงการจัดโครงการฝึกอบรมสำหรับเกษตรกรในเรื่องที่เกี่ยวข้อง 4) การเข้าถึงตลาดและราคาที่เป็นธรรม จะต้องมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของตลาดในเขตพื้นที่ชนบท เช่น ถนน โกดังเก็บสินค้า เพื่อยกระดับการเข้าถึงตลาดของเกษตรกร กำหนดนโยบายราคาสินค้าที่เป็นธรรม สร้างกลไกที่รับประกันราคาผลผลิตเกษตรน้ำฝน 5) การบริหารจัดการความเสี่ยงและประกันภัย ออกผลิตภัณฑ์ประกันที่เข้าถึงได้ เพื่อคุ้มครองผลผลิตจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง และสร้างโครงการริเริ่มที่ช่วยเกษตรกร กระจายช่องทางของรายได้ 6) นโยบายรับมือสภาพอากาศเปลี่ยนแปลง กำหนดแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ เพื่อให้เกษตรกรได้รับการสนับสนุนจากมาตรการสร้างความเข้มแข็ง 7) สร้างความมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ให้เกษตรกรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เพื่อให้ตอบโจทยความต้องการและปัญหาของเกษตรกร ผนวกเอาองค์ความรู้ท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้านเข้ากับแนวทางปฏิบัติที่ดี เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน 8) การติดตามและประเมินผล รวบรวมข้อมูลประสิทธิภาพการเกษตรน้ำฝนและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงนโยบายและแนวทางการดำเนินงาน สร้างช่องทางสำหรับรับข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นจากเกษตรกรเพื่อให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3) ท่านมีแนวทางการส่งเสริมการเกษตรน้ำฝนผลผลิตโภชนาการสูงอย่างไรในอนาคต

ตอบ การส่งเสริมการเกษตรน้ำฝนโภชนาการสูง จำเป็นต้องมีการผสมรวมหลายยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการยกระดับแนวทางปฏิบัติทางการเกษตร พัฒนาการศึกษากับเกษตรกร และเพิ่มการเข้าถึงตลาด เช่น ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา จัดการฝึกอบรมและเพิ่มองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกร พัฒนาการตลาดซื้อขายผลผลิต ฯลฯ

ส่วนที่ 2 ประโยชน์ที่ได้รับและการขยายผลจากการเข้าร่วมโครงการ

2.1 ประโยชน์ต่อตนเอง

ได้รับองค์ความรู้ด้านการทำการเกษตรน้ำฝนสำหรับผลผลิตโภชนาการสูง ผลกระทบจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง แนวทางการปฏิบัติที่ดีด้านการเกษตร ปัญหา/อุปสรรค ของแต่ละประเทศ กรณีศึกษาจากประเทศต่าง ๆ รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา การกำหนดนโยบายที่จะช่วยสนับสนุนและผลักดันการเกษตรน้ำฝน เช่น การเน้นเพาะปลูกผลผลิตที่มีโภชนาการสูงและทนทานต่อสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป

2.2 ประโยชน์ต่อหน่วยงานต้นสังกัด

การสร้างการรับรู้แก่เกษตรกร/เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. จังหวัด ในด้านการทำการเกษตรน้ำฝนสำหรับผลผลิตโภชนาการสูง เช่น นวัตกรรม เทคโนโลยี เทคนิค แนวทางปฏิบัติ กรรมวิธี กรณีศึกษาจากต่างประเทศ เพื่อนำไปปรับใช้กับเกษตรกรในพื้นที่ ส.ป.ก. เพื่อตอบโจทยการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในเขตปฏิรูปที่ดิน

2.3 ประโยชน์ต่อสายงานหรือวงการวิชาชีพในหัวข้อนั้น ๆ

นำไปวางแผนการพัฒนาโครงการส่งเสริมการเกษตรน้ำฝนสำหรับผลผลิตโภชนาการสูงในเขตปฏิรูปที่ดิน

2.4 กิจกรรมการขยายผลที่ได้ดำเนินการภายในระยะเวลา 60 วัน นับจากวันสุดท้ายของโครงการ

การเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการด้านการเกษตรแบบองค์รวมในรูปแบบ Infographic ผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Website Facebook Line เป็นต้น

2.5 กิจกรรมการขยายผลที่จะดำเนินการภายใน 6 เดือน หลังเข้าร่วมโครงการ

นำกลยุทธ์ หรือ แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการเกษตรน้ำฝนสำหรับผลผลิตโภชนาการสูง ไปปรับใช้ในการดำเนินโครงการในเขตปฏิรูปที่ดิน เช่น การจัดทำโครงการนำร่อง การจัดตั้งกลุ่มการเกษตรน้ำฝน เป็นต้น

ส่วนที่ 3 เอกสารแนบ

- รายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการและประเทศที่เข้าร่วมโครงการ
- กำหนดการฉบับล่าสุด (Program)
- เอกสารประกอบการประชุม/สัมมนา (Training Materials)
- ผลงานนำเสนอรายกลุ่ม (Group Discussion Presentation)